

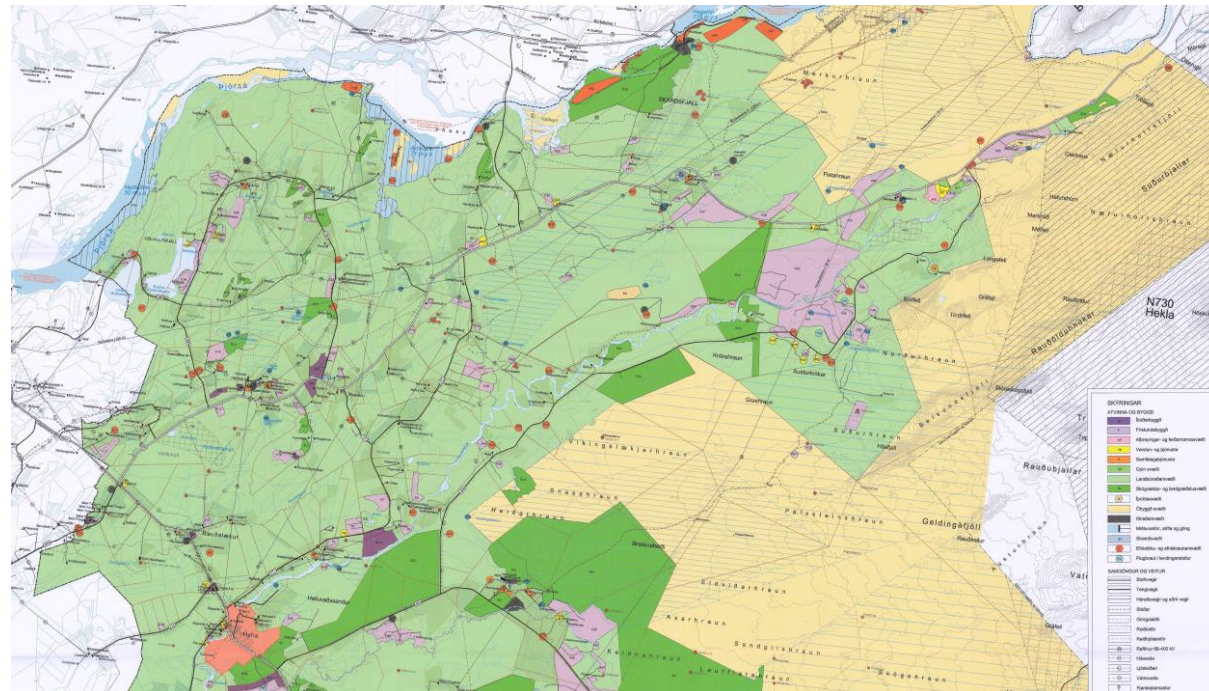
Skipulag um nýtingu lands

Ásdís Hlökk Theodórsdóttir, skipulagsfræðingur, aðjunkt við Háskóla Íslands

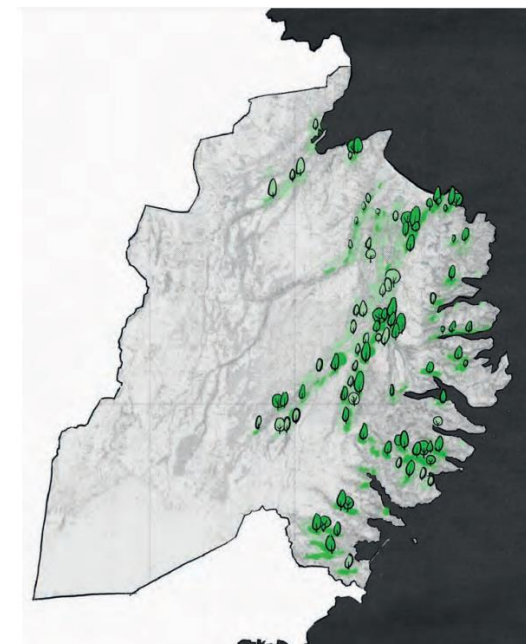
Skógrækt, loftslagsmál og lífríki Íslands

Málþing Hins íslenska náttúrufræðifélags og Félags íslenskra náttúrufræðinga

30. nóvember 2022

Skipulagsgerð sveitarfélaga, lykilstjórnæki um nýtingu lands í þéttbýli og dreifbýli, á láglandi og hálendi

Frétt af vef Reykjavíkurborgar um Vogabyggð,
<https://reykjavik.is/frettir/vogabyggd-breytist-i-ibudahverfi>

Hluti úr aðalskipulagi Rangárþings ytra
 Skýringarmyndir um landslag og skógrækt úr svæðisskipulagi Austurlands

Viðfangsefni skipulagsgerðar í dreifbýli

Sjálfbær byggðaðróun og atvinnulíf

Búskapur ýmiskonar

Sjálfbær gróðurframvinda

Kolefnisbinding

Líffræðileg fjölbreytni

Landslag, staðbundin sérkenni og staðarandi

Akuryrkja (ræktun matvæla og fóðurs)

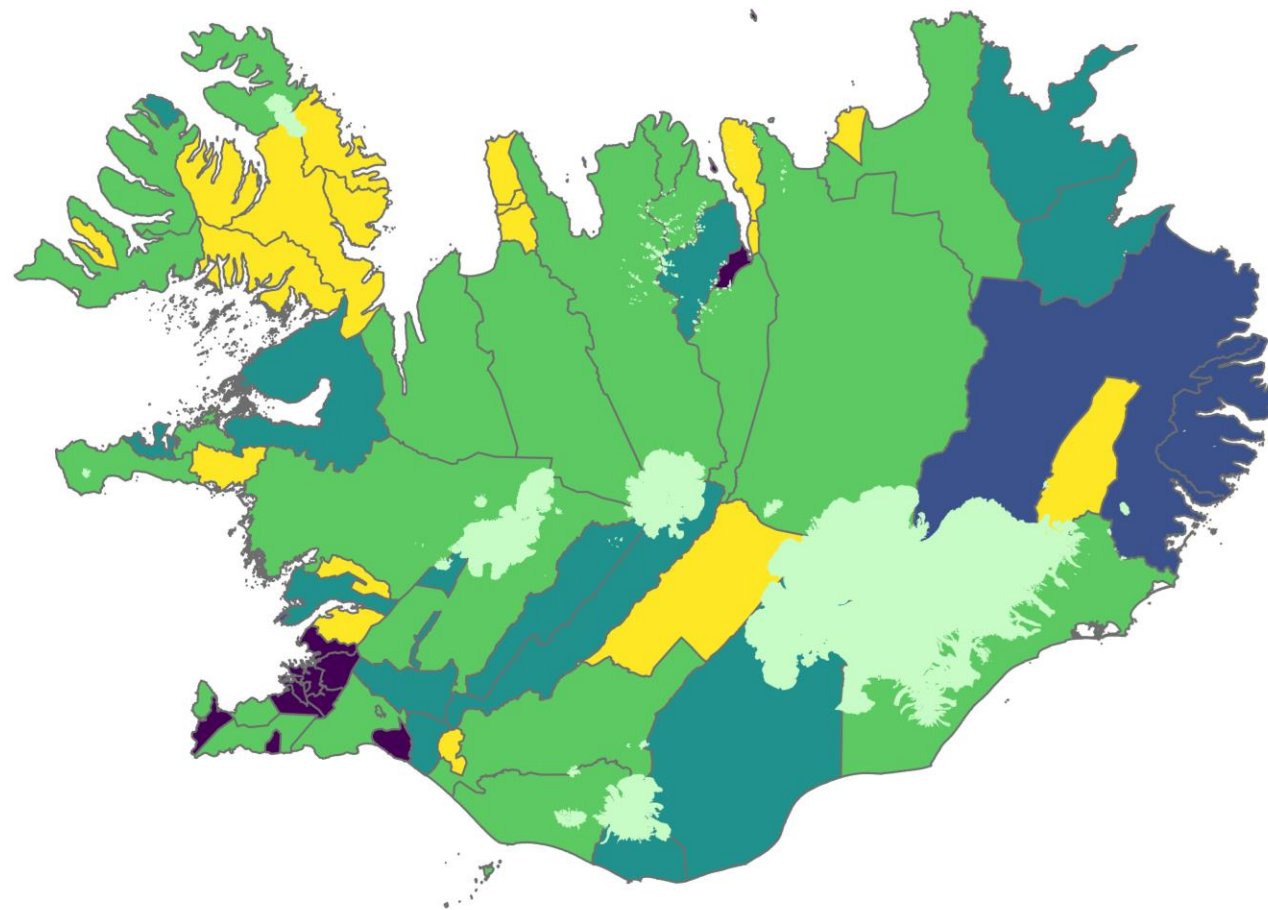
Skógrækt

Útivist og náttúruskoðun

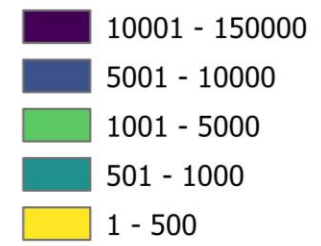
Og fleira

Land er takmörkuð auðlind

Sveitarfélög eftir íbúafjölda 1. janúar 2022
Sveitarfélagaskipan nóv. 2022

2.2 Umhverfis- og menningargæði

Skipulag landnotkunar stuðli að heilnæmu umhverfi og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og menningar og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi

2.2.2 Náttúra, menningararfur og heilnæmt umhverfi

Við skipulagsgerð sveitarfélaga verði leitast við að varðveita náttúru- og menningargæði sem hafa staðbundið, eða víðtækara, gildi út frá sögu, náttúrufari eða menningu. Það getur m.a. falist í stefnu um vistheimt og verndun og eflingu gróðurs og jarðvegs. Jafnframt verði gætt að álagi á vatn og vatnsvernd. Landslagsgreining og vistgerðaflokkun ásamt áætlunum um uppgræðslu lands og vatnaáætlun verði lagðar til grundvallar skipulagsákvörðunum.

2.3 Sjálfbær nýting landbúnaðarlands

Skipulag landnotkunar stuðli að möguleikum á fjölbreyttri og hagkvæmri nýtingu landbúnaðarlands í sátt við umhverfið

2.3.1 Skipulag landbúnaðarlands

Í aðalskipulagi byggist skipulagsákvæðanir um ráðstöfun lands í dreifbýli til landbúnaðar og annarrar nýtingar á flokkun landbúnaðarlands. Landi sem hentar vel til ræktunar verði almennt ekki ráðstafað til annarra nota með óafturkræfum hætti. Val á svæðum til skógræktar og stefna um þau taki mið af því að skógrækt falli vel að landi og að eftir því sem við á séu samþætt sjónarmið skógræktar, annars landbúnaðar og útivistar. Flokkun landbúnaðarlands, landslagsgreining og vistgerðaflokkun verði lögð til grundvallar skipulagsákvörðunum um landbúnaðarland.

Tillaga til þingsályktunar

um endurskoðaða landskipulagsstefnu 2015–2026.

Frá umhverfis- og auðlindaráðherra.

Alþingi ályktar, með vísan til 10. gr. skipulagslaga, að stjórnvöld skuli vinna að skipulagsmálum í samræmi við landskipulagsstefnu þessa sem felur í sér:

1. Stefnu um skipulag á miðhálendi Íslands.
  2. Stefnu um skipulag í dreifbýli.
  3. Stefnu um búsetumynstur og dreifingu byggðar.
  4. Stefnu um skipulag á haf- og strandsvæðum.
  5. Stefnu um loftslagsmál skipulags.
  6. Stefnu um staðarmótun og landslagsvernd.
  7. Stefnu um heilsuvæna byggð og landnotkun.
- Í landskipulagsstefnu þessari verði eftirfarandi lagt til grundvallar auk markmiða skipulagslaga:
1. Að skipulag byggðar og landnotkun stuðli að sjálfbærri þróun.
  2. Að skipulag byggðar og landnotkun sé sveigjanlegt og stuðli að seiglu gagnvart samfélags- og umhverfisbreytingum.
  3. Að skipulag byggðar og landnotkun stuðli að lífsgæðum fólks.
  4. Að skipulag byggðar og landnotkun stýði samkeppnishæfni landsins alls og einstakra landslata.

1. SKIPULAG Á MIÐHÁLENDI ÍSLANDS

Um skipulag á miðhálendi Íslands gildi sú stefna sem kemur fram í 1. kafla þingsályktunar nr. 19/145, um landskipulagsstefnu 2015–2026.

2. SKIPULAG Í DREIFBÝLI

Um skipulag í dreifbýli gildi sú stefna sem kemur fram í 2. kafla þingsályktunar nr. 19/145, um landskipulagsstefnu 2015–2026.

3. BÚSETUMYNSTUR OG DREIFING BYGGÐAR

Um búsetumynstur og dreifingu byggðar gildi sú stefna sem kemur fram í 3. kafla þingsályktunar nr. 19/145, um landskipulagsstefnu 2015–2026.

4. SKIPULAG Á HAF- OG STRANDSVÆÐUM

Skipulag haf- og strandsvæða veiti grundvöll fyrir fjölbreyttri nýtingu á haf- og strandsvæðum um leið og viðhaldið verði mikilvægum auðlindum hafsvæða við Ísland.

LOFTSLAGSMIÐAÐ SKIPULAG

Skipulag byggðar, samgangna og landnotkunar stuðli að kolefnishlutleysi og eflri viðnámsþrótt byggðar og samfélags gagnvart afleiðingum loftslagsbreytinga

STAÐARMÓTUN OG LANDSLAGSVERND

Skipulag byggðar og landnotkunar varðveiti og eflri gæði sem felast í landslagi og sérkennum náttúru og byggðar á hverjum stað

HEILSUVÆN BYGGÐ OG LANDNOTKUN

Skipulag byggðar og landnotkunar stuðli að heilsu og vellíðan

Um skógrækt, er sérstaklega rætt um að í skipulagi sveitarfélaga verði mörkuð stefna um skóga og skógrækt með það að markmiði að

- tryggja viðhald og útbreiðslu náttúruskóga
- vernda líffræðilega fjölbreytni
- auka bindingu kolefnis í gróðri og jarðvegi

Auk þess er rætt um mikilvægi þess að skógrækt taki mið af landslagsvernd og einnig meðal annars bent á mikilvægi skóga sem útivistarsvæða

Almennt er í tillögunni áhersla á að leita lausna í skipulagi sem miða að margþættum ávinningi, í loftslagstilliti og út frá landslagi og lýðheilsu. Meðal annars er bent á skipulagshugmyndina um 20 mínútna bæinn og að nýta græna innviði, eða náttúrumiðaðar lausnir, í því samhengi.

Loftslag

Landslag

Lýðheilsa

Hvernig birtist stefna sveitarfélaga um landnotkun í dreifbýli í skipulagsáætlunum þeirra?

Sveitarfélög flokka landbúnaðarland með tilliti til hæfni til akuryrkju

Flokkunin er lögð til grundvallar við mótun skipulagsákvæða um land í dreifbýli

Uppbyggingu og skógrækt er almennt frekar beint á svæði sem henta síður til akuryrkju

Mislangt gengið í að móta stefnu um skógrækt - staðarval, tegundir ...

Greining á landslagi og stefna um landslag og landslagsvernd er almennt takmörkuð

Vísir að stefnu um verndun náttúrulegs skóglendis og um takmarkanir á ræktun ágengra og hávaxinna tegunda, til dæmis í deiliskipulagi frístundabyggðarsvæða

Hvað þarf til að gera vel/betur í skipulagsgerð?

Skýr stefna af hálfu ríkisins

Öflun og miðlun upplýsinga til grundvallar skipulagsgerð

Efling skipulagsgerðar sveitarfélaga

Miðlun upplýsinga og þekkingar til borgaranna

Rannsóknir – þekkja stöðuna, álitaefnin og leiðir til úrbóta

Og velja leiðir með margþættum ávinningi, þegar þess er kostur